

**Черкаський національний університет імені Богдана
Хмельницького
Білоруський державний університет
Академія економічних наук України
Університет Кардинала Стефана Вишинського
(Польща, Варшава)
Грузинський технічний університет (Тбілісі, Грузія)
Університет МакМастера (м.Гамільтон, Канада)**

III Міжнародна наукова конференція

**«СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ УЧАСТІ
ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНИХ КРАЇН У ПРОЦЕСАХ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ»**

Доповіді та сповіщення

2-4 жовтня 2019 року

Том 1

Черкаси – 2019

ББК 65. 01
УДК 330. 1

Відповідальний редактор:
д.е.н., професор, академік Академії економічних наук України
Кукурудза Іван Іванович

Рецензенти:
доктор економічних наук, професор Н.А.Єфіменко
доктор економічних наук, професор Є.М.Кириллюк

Соціально-економічні наслідки участі постсоціалістичних країн у процесах європейської інтеграції. Збірник матеріалів III Міжнародної наукової конференції. 2-4 жовтня 2019 року. – Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2019. – 234 с.

До збірника включено доповіді та сповіщення учасників III Міжнародної наукової конференції «Соціально-економічні наслідки участі постсоціалістичних країн у процесах європейської інтеграції» 2-4 жовтня 2019 року в м. Черкаси. У доповідях та сповіщеннях науковців, викладачів та аспірантів досліджуються недостатньо розроблені в науковій літературі питання соціально-економічних наслідків участі постсоціалістичних країн у процесах європейської інтеграції.

Матеріали подано в авторській редакції. Автори вміщених матеріалів висловлюють свою думку, яка не завжди збігається з позицією редакції.

ISBN 978-966-353-442-8

ББК 65. 01
УДК 330. 1

Рекомендовано до друку Вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
(протокол №1 від 05.09.2019 .)

SBN 978-966-353-442-8

©Черкаський національний університет, 2019

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Пасєка С.Р.

Черкський національний університет
імені Богдана Хмельницького

Демко В.С.

Таврійський державний агротехнологічний університет

Розвиток сучасного суспільства супроводжується формуванням єдиного інформаційного, фінансово-економічного, освітнього, трудовіграційного простору. Глобалізаційні процеси здійснюють дуже сильний вплив на сферу зайнятості та розвиток ринку праці. Його відчутність та дискусійність посилюється, оскільки питання зайнятості стосується кожної людини. Це для кожної працездатної особи можливість самореалізації, отримання засобів для існування та задоволення потреб вищого порядку.

Аналізуючи світовий ринок праці К. Петренко та В. Пігуль, дійшли до висновку, що його характеризують такі основні тенденції: зростання безробіття у світі, спричинене кризою та розвитком нових технологій; переважне збільшення кількості зайнятих у сфері послуг і зниження у промисловості та сільському господарстві; зростання показників міграції та «відплив умів» [4].

Незважаючи на конкурентну проґрашність ринку праці України до сусідніх та решти країн ЄС, великою перевагою є розташування саме на європейському континенті – з давніми традиціями господарювання, утвердженням прав людини, розвиненими

демократичними засадами. Наслідки впливу глобалізації на ринок праці і зайнятість слід визначати на основі аналізу стану їх розвитку в різних країнах світу. Актуальною проблемою розвитку світового ринку праці є поляризація країн за рівнем розвитку. На цю проблему слід дивитись не лише з точки зору обмежених можливостей праці і розвитку у бідніших суспільствах. Така різниця є деструктивом і для розвинених суспільств. Як зазначають В. Осокіна та Н. Руденко, одним з негативних наслідків впливу глобалізації світової економіки на розвиток національних ринків праці є збереження застарілої структури зайнятості внаслідок можливостей реалізації інтересів економічно розвинених країн у системі міжнародного розподілу праці, невідповідності структурних зрушень у трансформаційних економіках вимогам інноваційних змін [5]. Тобто слаборозвинені суспільства в умовах формування глобального простору перерозподілу людських ресурсів гальмують якісні прогресивні зміни та змушують міжнародні організації витратити значні зусилля на долання таких розривів.

Якщо опиратись на статистичні дані, то авторитетним є індекс людського розвитку ПРООН у частині оцінювання праці і зайнятості (Work and employment). Глобальну ситуація яскраво демонструє порівняння між групами країн. Для прикладу, наведемо порівняння показника рівня зайнятості у 2017 році у розрізі країн, розподілених залежно від рівня людського розвитку (Україна завдяки високим значенням освітніх індикаторів входить у групу країн з високим рівнем людського розвитку). Даний показник береться до уваги при розрахунку індексу людського розвитку. Величина показника рівня зайнятості не є визначальною для розвитку країни. Для групи країн з дуже високим індексом

людського розвитку така перевага забезпечується більшою мірою не стільки за кількісними, як за якісними показниками економічної діяльності і життєдіяльності суспільства. Мова йде про рівень освіти та обсяги ВНД (Норвегія, Австралія, Швейцарія, Німеччина, Данія, Сінгапур, Нідерланди і т. д.). Для країн з високим рівнем індексу людського розвитку, в тому числі й України, рівень зайнятості є значно вищим – у середньому на 6,7 %, що, однак, не трансформується в повній мірі у показники економічного та інноваційного розвитку.

Як пише Р. Стаканов, у другому десятилітті ХХІ століття на глобальному ринку праці зберігаються значні дисбаланси, які особливо загострилися з початком світової економічної кризи 2008 року: залишаються значними обсяги безробіття, розширюються в абсолютних значеннях категорії робітників, які тривалий час залишаються без роботи; скорочення зайнятості серед висококваліфікованих працівників; високі показники безробіття серед молоді, що різко зросли після 2008 року[3].

Що стосується молоді, то ситуація у різних країнах світу, за даними індикатора рівня розвитку ринку праці, є надзвичайно строкатою (рис. 1). Для українського суспільства міжнародні порівняння щодо безробіття є особливо показовими. У 2017 році показник офіційного рівня безробіття серед молоді в Україні склав 23,3 %. Це вище за середньосвітове значення. Для країн з дуже низьким індексом людського розвитку подається показник 12,2 %, проте він не є достатньо репрезентативний, оскільки облік здійснюється по дуже обмеженому числу країн. Тобто Україна у цьому плані є «лідером» з негативної сторони, хоча для багатьох країн з групи з дуже високим і високим індексом людського розвитку теж властивий доволі високий показник безробіття серед

молоді. Даний показник дуже різниться для країн з різних груп. Для прикладу, в групі країн з дуже високим рівнем безробіття молоді виявлені коливання в межах 42,8 % (Греція) – 0,5 % (Катар).

Інші країни, для яких виявлений високий рівень безробіття серед молоді:

- з групи країн з дуже високим індексом – Греція, Іспанія, Хорватія, Італія, Чорногорія, Кіпр, Саудівська Аравія, Португалія, Франція, Фінляндія, Бельгія, Ірландія, Швеція;

- з групи країн з високим індексом – Боснія і Герцеговина, Лівія, Македонія, Сент-Люсія, Сербія, Вірменія, Туніс, Йорданія, Албанія;

- з групи країн з середнім індексом – Південно-Африканська республіка, Намібія), Палестинська держава, Габон, Єгипет, Ірак;

- з групи країн з низьким індексом – Свазіленд, Соломонові острови, Мавританія, Гамбія, Мозамбік.

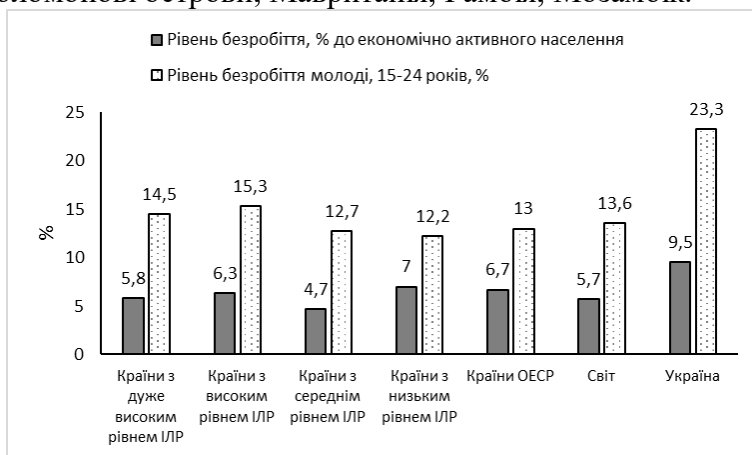

Рис. 1. Рівень безробіття, у тому числі серед молоді, у різних групах країн світу, 2017 рік [6]

Для більшості країн з високими показниками людського розвитку підвищене значення безробіття серед молоді детерміноване додатковим тиском на внутрішні ринки праці з боку мігрантів. Також додатковий вплив чинить тенденція на продовження тривалості трудового життя, що ускладнює доступ молоді до робочих місць. Тобто проблема працевлаштування молоді, яка часто піднімається як одна з найбільш актуальних в Україні, є помітною для багатьох суспільств. Однак, якщо для країн з розвиненими ринками праці висока частка незайнятої молоді є ознакою високої конкуренції і навантаження на вакантні робочі місця, то для країн з гіршими конкурентними ознаками така ситуація є ризиком міграційних втрат. А еміграція молоді, як жодної іншої вікової групи, чинить дуже сильний негативний вплив на можливість розвитку країни, починаючи від аспектів демовідтворення і завершуючи питаннями соціокультурного єднання. З проаналізованих показників, які враховуються при розрахунку індексу людського розвитку ПРООН бачимо, наскільки різноплановою є міждержавна ситуація щодо стану ринку праці і структури зайнятості. Якщо уявити функціонування глобального ринку праці без жодних кордонів, то за існуючої ситуації такий «крок» був би згубний. Наразі міжнародним організаціям необхідно докладати значних зусиль до зменшення нерівномірності соціально-економічного розвитку між країнами.

Окрему проблему становлять порушення щодо праці дітей, які спричинені інтересами тіньового бізнесу, серед яких є й такі, що детермінують поведінку суб'єктів ринку з економією за всіма статтями витрат [1].

Отже, світовий ринок праці розвивається двовекторно – у цілісності з орієнтацією на цілі сталого і

людського розвитку, і відокремлено зі специфічними пріоритетами різних країн та інтеграційних утворень. Глобалізація у сфері праці і зайнятості супроводжується активізацією міграційних процесів. Частка міжнародних мігрантів за офіційними даними нині складає близько 3 % від усього населення світу. Для багатьох суспільств частка мігрантів у структурі населення сягає колосальної величини. Для прикладу, показники окремих європейських країн – Ліхтенштейн 63 %, Андорра 60 %, Монако 56 %, Люксембург 44 %, Швейцарія 29 %, Україна 14 % [7]. Для більшості країн, у тому числі й України, на порядку денному стоїть питання підвищення конкурентоспроможності внутрішнього ринку праці, щоб не втрачати трудовий потенціал, особливо молоді, при високій міграційній активності населення. Тому маркетингові підходи в цьому плані є дуже потрібними. Їх актуалізація для України зумовлена потребою застосування на різних рівнях та різними учасниками. Цілі таких інструментальних впливів мають формуватись на основі аналізу чинників, що визначають розвиток ринку праці України в умовах глобальних трансформацій зайнятості, що буде предметом подальших досліджень авторів.

Література

1. Мульська О. П. Ризики поширення використання дитячої праці в регіоні (на прикладі Львівської області) / О. П. Мульська // Український соціум. – 2012. – № 2. – С. 95–106.
2. Labour standarts :Normlex : International Labour Organization [Electronic resource]. – Access : <http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:1:0::NO::>
3. Стаканов Р. Д. Глобальний ринок праці в контексті міжнародної трудової міграції / Р. Д. Стаканов //

Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2013. – Випуск 115 (Частина I). – С. 94–99.

4. Петренко К. В. Особливості формування та розвитку світового ринку праці / К. В. Петренко, В. В. Пігуль // Бізнес Інформ. – 2015. – № 12. – С. 37–42.

5. Осокіна В. В. Вплив глобалізації світової економіки на розвиток національних ринків праці / В. В. Осокіна, Н. В. Руденко // Стратегія розвитку України. – 2011. – № 1. – С. 150–153.

6. Human Development Report 2018. Human Development for Everyone. The United Nations Development Programme (UNDP) [Electronic resource]. – Access : http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf. Accessed 10 Jan 2019

7. International migration report highlights 2015 / United Nations, New York, 2016 [Electronic resource]. – Access : http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДИВЕРГЕНЦИЯ УКРАИНЫ И ЕВРОСОЮЗА И ПУТИ ЕЕ ПРЕОДОЛЕНИЯ

Бурлай Т.В.

*Институт экономики и прогнозирования НАН
Украины*

Практика ЕС показывает, что наиболее действенным механизмом достижения комплексных интеграционных преимуществ, укрепления международных конкурентных позиций и стимулирования развития стран-участниц является социально-экономическая конвергенция, которая предусматривает сближение определяющих параметров их развития – в направлении движения к более высоким стандартам и нормам государств-лидеров. Соответственно,